

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Ajankohtaista kuntien ja hyvinvointialueiden taloudesta

PRH, INFOTILAISUUS AJANKOHTAISTA JHT-TILINTARKASTAJILLE
13.9.2024

Säädösvalmistelun ajankohtaiset

The background features several abstract, flowing teal lines that create a sense of movement and depth. These lines are thin and elegant, curving across the white space to frame the central text.

Säädösvalmistelun ajankohtaiset, kunnat

- Kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän uudistaminen
 - tavoiteaikataulu HE eduskunnalle kevätistuntokaudella 2025.
- Normien purkaminen
 - ehdotusten käsittely etenee useiden ministeriöiden valmistelussa.
- Korvaus sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvista kustannuksista (ns. voimaanpanolaki 43 § ja 44 §)
 - Kunnalla on oikeus saada hakemuksen perusteella valtiolta korvaus sote-uudistuksen voimaanpanolain mukaisten kunnan omaisuuteen kohdistuvien järjestelyjen perusteella kunnalle aiheutuvista välittömistä kustannuksista.
 - Välittömät kustannukset lasketaan omaisuusjärjestelyjen kohteena olevasta omaisuudesta uudistuksen voimaantulon jälkeen syntyvien ja todennettavissa olevien kulujen ja tuottojen erotuksena (ns. nettokustannukset), valtioneuvoston asetus välittömien kustannusten määrittämisestä valmisteilla.

Säädösvalmistelun ajankohtaiset – hyvinvointi-alueet

- Laki hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta (468/2024) – mm. hyvinvointialueiden valtion ohjauksen yhtenäistäminen, valtiovarainministeriön roolin selkeyttäminen ohjauksessa sekä sen varmistaminen, että hyvinvointialueiden ohjaus on yhteensopivaa talous- ja finanssipoliittisten tavoitteiden kanssa.
 - uusi 13 a §, voimaan 1.8.2024.
- HE laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 70/2024) – mm. rahoituksen jälkikäteistarkistus, asiakasmaksujen muutosten huomioon ottaminen rahoituksessa.
 - eduskuntakäsittely alkanut.
- HE laeiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta (HE 78/2024) – mm. ennakkollinen talouden ohjauksen menettely, asiakasmaksuista päättäminen arviointimenettelyn tarkennukset, säädösten soveltaminen HUS-yhtymään.
 - eduskuntakäsittely alkamassa.
- Hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittäminen (HE:t eduskunnalle vaiheittain).

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston ohjeet ja lausunnot

Velvoitemaksut kunnan kirjanpidossa (136/2023) – 1

- Yksityisten yhteisöjen tai henkilöiden kunnalle suorittamat korvaukset kunnan tuottamista palveluista tai muista hyödykkeistä ovat lähtökohtaisesti kunnan myynti- tai maksutuloja. Velvoitemaksuissa ei ole kyse esimerkiksi rahoitusosuuksista investointeihin, vaan tuloslaskelmaan kirjattavista tuloista.
 - Jos maksettavasta korvauksesta on sovittu asianosaisten välisillä **sopimuksilla** (esimerkiksi väestönsuojavelvoitemaksu), tulo kirjataan **myyntituotoksi**.
 - Jos korvaus perustuu **lakiin** (esimerkiksi autopaikkavelvoitemaksu), tulo esitetään **maksutuotona**.
- Saadut tulot esitetään tuloslaskelmassa tuottona hankkeen toteutuneiden rakentamiskustannusten suhteessa tai muulla kunnan velvoitteiden toteutumista kuvaavalla perusteella.
 - Mahdolliset ennakoon saadut korvaukset ovat saatuja ennakkomaksuja.

Velvoitemaksut kunnan kirjanpidossa – 2

- Velvoitteiden toteuttamisesta syntyvät pitkävaikutteiset menot aktivoidaan ja kirjataan vaikutusaikanaan poistoina kuluksi ja lyhytvaikutteiset menot kirjataan kuluksi. Tilinpäätöksen liitetietona annetaan selvitys niistä velvoitteista, jotka toteutetaan tilinpäätöspäivän jälkeen.
- Myös kirjanpitolautakunta on antanut vastaavan sisältöisen lausunnon 2073/2024 velvoitepaikkamaksun kirjanpito-oikeudellisesta luonteesta.

Työvoimapalvelu-uudistuksessa kuntiin ja kuntayhtymiin siirtyvien omaisuus- ja pääomaerien käsittely (138/2023) – 1

- TE24-uudistuksessa työllisyys- ja elinkeinopalvelut siirtyvät valtiolta kuntien ja kuntayhtymien järjestettäväksi 1.1.2025 alkaen.
 - Valtio korvaa kunnille ja kuntayhtymille siirtyvään henkilöstöön kohdistuvan lomapalkkavelan.
 - Tehtävien hoitamiseen liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat siirtyvät korvauksetta kunnille ja kuntayhtymille.
- Kunnat ja kuntayhtymät kirjaavat siirtyvän lomapalkkavelan tilikauden 2025 **aloittavassa taseessa** muuksi saamiseksi valtiolta ja siirtovelaksi.
 - Alkusaldojen muutokset on dokumentoitava, jotta voidaan varmistaa aukoton kirjausketju vuoden 2024 päättävästä taseesta lopullisiin alkusaldoihin.

Työvoimapalvelu-uudistuksessa kuntiin ja kuntayhtymiin siirtyvien omaisuus- ja pääomaerien käsittely – 2

- Korvauksetta siirtyvä omaisuus katsotaan saaduksi **täydellä rahoitusosuudella**, eikä omaisuudesta synny poistettavaa hankintamenoa.
 - Siirtyvän omaisuuden luovutusarvoa ja siihen liittyvää rahoitusosuutta ei esitetä tilikauden 2025 tapahtumana, eikä omaisuuden luovutusarvoa merkitä taseeseen.
 - Korvauksetta saatuja arvoltaan merkittäviä omaisuuseriä on perusteltua kuitenkin seurata nimikkeenä pysyvien vastaavien erilliskirjanpidossa.
- Omaisuuden ja lomapalkkavelan siirtoja koskevat kirjaukset eivät ole luonteeltaan kirjanpitoperiaatteiden muutoksia tai aikaisempien vuosien virheiden korjauksia, joten tilinpäätöksessä 2025 vertailuvuotena olevan edellisen tilikauden päättävään taseeseen 2024 ei tehdä oikaisuja.
 - Toimintakertomuksessa ja liitetiedoissa annetaan selvitys muun muassa selvitys työvoimapalvelujen siirron vaikutuksesta tuottojen ja kulujen määriin sekä aloittavaan taseeseen kirjattujen lomapalkkavelan ja siihen liittyvän saamisen määrästä.

Liikelaitokseen tai taseyksikköön kohdistuvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen omaisuusjärjestelyjen kirjaaminen (140/2023, tässä osin)

- Kuntien ja kuntayhtymien liikelaitosten ja taseyksiköiden sekä kuntayhtymien ylijäämän palautuksessa on lähtökohtaisesti kyse maksuosuuksien oikaisusta, joka kirjataan palautusvuonna kuntayhtymässä tai vastuukunnassa tuloslaskelmaan myyntituottojen oikaisuksi ja jäsen- tai sopimuskunnassa palvelujen ostojen oikaisuksi.
 - Maksuosuudet ja niiden oikaisut eivät välttämättä kohdistu samalle tilikaudelle, jos ylijäämän palauttamisesta tai alijäämän kattamisesta päätetään erikseen. Liitetietoina esitetään aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset, jos ne eivät ole merkitykseltään vähäisiä.
- Kuntayhtymän ylijäämän palauttamisen jakoperuste voi olla myös peruspääomaosuuksien suhde, jolloin ylijäämän palautus jäsenkunnille kirjataan palautusvuonna kuntayhtymässä edellisten tilikausien ylijäämän vähennykseksi ja jäsenkunnassa tuloslaskelmaan muuksi rahoitustuotoksi kuntajaoston lausunnon 36/1998 mukaisesti.

Lausunto HUS-yhtymän alijäämän kirjaamisesta Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kirjanpidossa (141/2023) – 1

- Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tulee varovaisuuden periaatteen mukaisesti kirjata kirjanpitoonsa osuus HUS-yhtymän alijäämästä **vastaisena menona tai menetyksenä**, jos kirjanpitolaissa tarkoitetut kirjaamisen edellytykset täyttyvät.
 - Alijäämä esitetään jäsenenä olevien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kirjanpidossa pakollisena varauksena tai siirtovelkana, jos sitä ei kyetä kattamaan hyvinvointiyhtymän muilla tuloilla. Muilla tuloilla ei tarkoiteta tässä jäsenten maksuosuuksia tulevilla tilikausilla.
 - Vastainen meno esitetään taseessa pakollisena varauksena tai siirtovelkana kirjanpitolain säännösten mukaisesti.
 - Muiden tulojen ennakkoinnissa noudatetaan lausunnon perusteluissa kuvattua varovaisuuden periaatetta. Varovaisuuden periaatteen mukaista on kirjata pakollista varausta tai siirtovelkaa aina kun HUS-yhtymän taseessa on kertynyt alijäämää. Varovaisuuden periaatteen mukaista on myös, että tulot otetaan huomioon vasta kun ne ovat toteutuneet.

Lausunto HUS-yhtymän alijäämän kirjaamisesta Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kirjanpidossa – 2

- Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tilinpäätöstä laadittaessa vastaisen menon tai menetyksen määrä tarkistetaan vuosittain vastaamaan osuutta HUS-yhtymän tilinpäätöksen osoittamasta kertyneestä alijäämästä.
 - Konsernitilinpäätöstä laadittaessa eliminoidaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin kirjanpitoon pakollisena varauksena merkitty osuus HUS-yhtymän alijäämästä, jottei alijäämä tule huomioiduksi kahteen kertaan.
- Jäsenenä olevien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin antaa HUS-yhtymän alijäämän käsittelystä selostus tilinpäätöksessä.

Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän eriytetyn liiketoiminnan kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä

- Yleisohje päivitetty keväällä 2024, päivityksessä oli lähinnä teknisiä tarkistuksia.
- Kunnan liikelaitoksen omien rahatilien sijasta tai lisäksi voidaan käyttää liikelaitoksen ja muun kunnan välistä yhdystiliä.
 - Kunnan sisäisten liiketapahtumien maksut voidaan kirjata suoraan yhdystilille. Yhdystili esitetään liikelaitoksen tilinpäätöksessä tilin saldon etumerkin mukaan joko lainasaamisena tai lainana julkisyhteisöltä. Yhdystilin kertynyttä saldoa voidaan erillisellä päätöksellä muuttaa lainasaamiseksi tai lainaksi tai peruspääoman lisäykseksi tai vähennykseksi.
- Kunnan tai kuntayhtymän liikelaitosta perustettaessa liikelaitoksen aloittava tase muodostetaan kunnan tai kuntayhtymän kirjanpitoon merkityistä kirjanpitoarvoista tai sitä alemmista arvoista.
- Koko kunnan tai kuntayhtymän tilinpäätöksen kohdassa liikelaitosten erillistilinpäätökset esitetään liikelaitoksen hyväksymä tilinpäätös kokonaisuudessaan ilman allekirjoituksia.

Parhailaan käsittelyssä

- Tase-erittelyjä koskevien ohjeiden päivittäminen (taseen laadintaa koskevat kuntien ja kuntayhtymien sekä hyvinvointialueiden yleisohjeet)
 - taustalla kirjanpitolautakunnan lausunto 2068/2024 tase-erittelyistä.
- Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevan yleisohjeen päivittäminen
 - tarkennettavana muun muassa ei-taloudellisten tietojen esittäminen – KPL 7 lukua Kestävyysraportista ei sovelleta sellaisenaan kuntiin.

The background features several abstract, flowing teal lines that create a sense of movement and depth. One line curves from the top left towards the bottom right, while another curves from the bottom left towards the top right. A third line starts from the bottom left and curves upwards towards the right. A fourth line starts from the bottom right and curves upwards towards the left. These lines intersect and overlap, creating a dynamic and modern aesthetic.

Hyvinvointialueiden talouden ohjauksesta

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus (Laki hyvinvointialueesta 15 §, 115 §)

- Hyvinvointialueen talousarviossa rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla.
 - Investointia varten hyvinvointialue voi kuitenkin ottaa pitkäaikaisen lainan, jos valtioneuvosto on antanut siihen lainanottovaltuuden.
 - Investointiosan on perustuttava investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.
- Hyvinvointialue saa ottaa lainaa valtioneuvoston päätöksen mukaisen määrän investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi (**lainanottovaltuus**).
 - Lainanottovaltuus päätetään vuosittain ja se on tilikausikohtainen.
 - Valtioneuvosto muuttaa lainanottovaltuutta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin.

Lainanottovaltuuden vuosikohtaisuus – 1

- Lainanottovaltuus määritellään tilikausikohtaisesti. Hyvinvointialue voi kuitenkin käyttää lainanottovaltuutta useana vuotena, jos se toteuttaa tilikaudella käynnistettävän investoinnin usean vuoden aikana (ns. sidottu lainamäärä).
 - Käynnistämivuoden lainanottovaltuuden ja muun rahoituksen tulee riittää koko hankkeen rahoittamiseen.
 - Tarkoituksena on estää tilanne, jossa hankkeen toteuttamisaikana hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta, mutta hankkeen toteuttamista ei voida keskeyttää.
 - Turvataan toisin sanoen se, että hyvinvointialue voi nostaa lainaa aiemmin käynnistetyin hankkeen rahoittamiseksi käynnistämivuoden lainanottovaltuuden puitteissa riippumatta taloustilanteen kehittymisestä.

Lainanottovaltuuden vuosikohtaisuus – 2

Esimerkki.

Hyvinvointialueella käynnistyy vuonna 2023 rakennusinvestointi, jonka suuruus on 700. Rakennusinvestointi jakautuu vuosille 2023-2025 (200 + 300 + 200). Lisäksi hyvinvointialueella on hankkeeseen liittyviä pakollisia irtaimistoinvestointeja vuosina 2024 ja 2025 (50 + 100). Muita irtaimiston korvausinvestointeja on vuosina 2023-2026 yhteensä 400 (100 + 100 + 100 + 100). Nämä ovat erillisiä hankintoja.

	2023	2024	2025	2026	2027-	Yhteensä
Rakennus	200	300	200			700
Rakennuksen irtaimisto		50	100			150
Muu irtaimisto	100	100	100	100		400
Yhteensä	300	450	400	100		1250

Vuoden 2023 lainanottovaltuuden käyttönä otetaan huomioon $700 + 150 + 100 = 950$.

Lainanottovaltuuden vuosikohtaisuus – 3

Esimerkki (jatkoa edelliseen).

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 on 1000, ja sen käyttönä otetaan huomioon 950. Vuosien 2024-2026 valtuudet ovat 200, 0 ja 150.

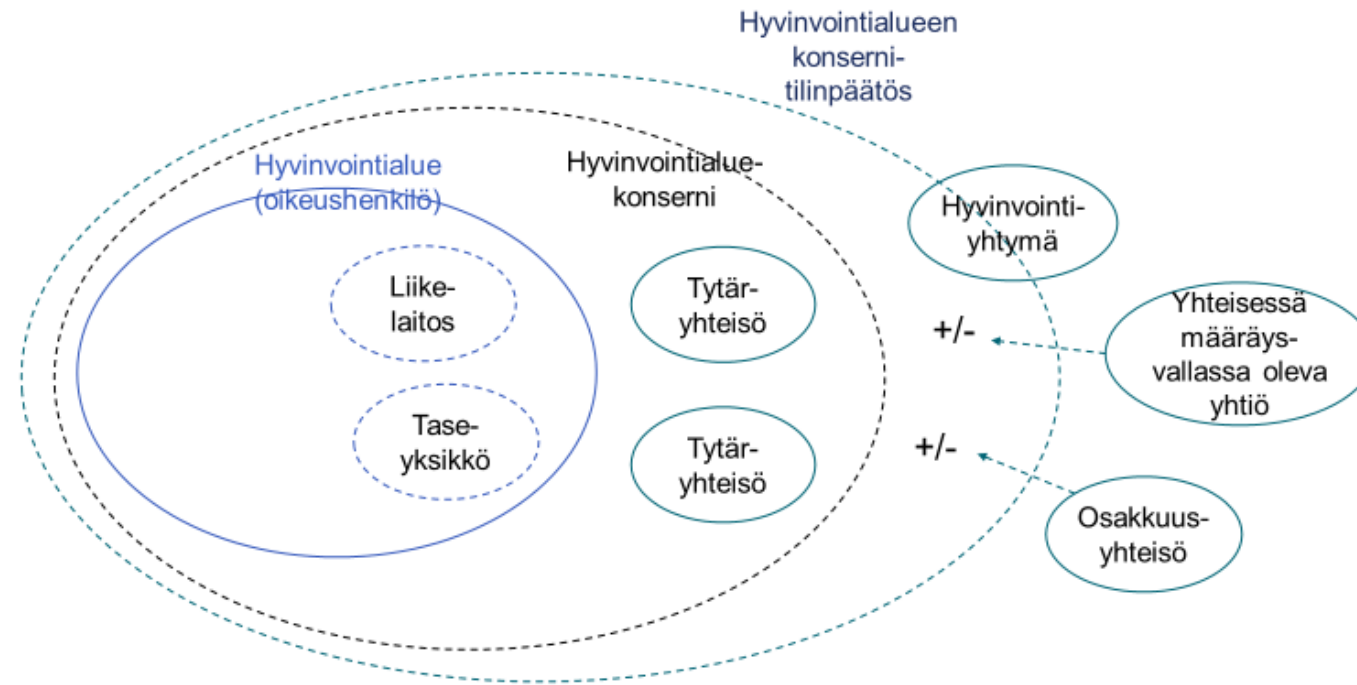
	2023	2024	2025	2026	2027-	Yhteensä
Rakennus	200	300	200			700
Rakennuksen irtaimisto		50	100			150
Muu irtaimisto	100	100	100	100		400
Yhteensä	300	450	400	100		1250
Lainanottovaltuus	1000	200	0	150		
Käytetään ao. vuonna	-300	-100	0	-100		
Nostetaan myöhemmin	-650					
Jää käyttämättä	50	100	0	50		
Nostettavissa lisäksi josta nostetaan		650	300		(otetaan huomioon lainakannassa)	
		-350	-300			

Vuoden 2025 investointia 100 ei voida rahoittaa lainanottovaltuuden puitteissa, mutta vuoden 2026 valtuudella voidaan toteuttaa investointeja enemmän.

Hyvinvointialueen konsernitilinpäätös

- Hyvinvointialueen, joka tytäryhteisöineen muodostaa konsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös.
 - Yhteisö, jossa hyvinvointialueella on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta, on hyvinvointialueen tytäryhteisö. Hyvinvointialue tytäryhteisöineen muodostaa hyvinvointialuekonsernin.
 - Vaikka hyvinvointialueella ei olisikaan yhtään tytäryhteisöä, mutta se on joko jäsen hyvinvointiyhtymässä tai osakas julkisyhteisöjen yhteisessä määräysvallassa olevassa yhtiössä, sen tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.
 - Konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot ovat sisällöllisesti sama kokonaisuus kuin konsernitilinpäätös, mutta niitä ei kuitenkaan kutsuta konsernitilinpäätökseksi, koska konsernin määritelmän mukaista kokonaisuutta ei ole syntynyt.
- Tytäryhteisöt yhdistellään konsernitilinpäätökseen ns. rivi riviltä, hyvinvointiyhtymät suhteellisen yhdistelyn mukaan sekä osakkuusyhteisöt ja julkisyhteisöjen yhteisessä määräysvallassa olevat yhteisöt pääomaosuusmenetelmällä.

Hyvinvointialueen konserni ja konsernitilinpäätös

Hyvinvointialueen arviointimenettely

- Hyvinvointialueen arviointimenettely voi käynnistyä **talouteen** tai **palveluihin** perustuen.
 - Valtiovarainministeriö *voi käynnistää* hyvinvointialueen arviointimenettelyn taloudellisiin kriteereihin perustuen. Valtiovarainministeriö *käynnistää* arviointimenettelyn sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta, jos on osoittautunut, että hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti.
- Hyvinvointialueen **viranomaisen toimivallan rajoittaminen**
 - Sen jälkeen, kun valtiovarainministeriö on päättänyt hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämisestä, siihen saakka kunnes aluejakoselvittäjä on päätetty jättää asettamatta tai selvittäjän tekemästä esityksestä on tehty päätös taikka siihen saakka kun aluevaltuuston päättämät toimenpiteet jatkuvat, hyvinvointialueen viranomainen saa tehdä päätöksen, jolla olisi merkittäviä, pitkäaikaisia vaikutuksia hyvinvointialueen talouteen tai joka olisi arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten vastainen, vain, jollei päätöstä välttämättömistä syistä ja asian kiireellisyyden vuoksi voida lykätä.

Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset

- Valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos
 - 1) hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää määräajassa
 - 2) hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin
 - 3) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin **tai**
 - 4) hyvinvointialueen lainanottovaltuutta on muutettu tai hyvinvointialueelle on myönnetty kaksi kertaa kolmen peräkkäisen tilikauden aikana lisärahoitusta.
- 1–3 kohdan edellytyksiä arvioidaan ensimmäisen kerran vuosien 2023 ja 2024 tilinpäätösten perusteella.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos

PASI LEPPÄNEN
FINANSSINEUVOS, YKSIKÖN PÄÄLLIKKÖ

ETUNIMI.SUKUNIMI@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET